

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

سه شنبه ۱۱ بهمن ۱۴۰۱

۹ رجب ۱۴۴۴ • ۲۱ ژانویه ۲۰۲۲

شماره ۲۱۱۴۲

۳۳۶۳

عکسِ نجات بخشِ برده‌ها

فیلم «رهایی از بردگی» بر اساس زندگی مردی ساخته شده که به نمادی از رنج برده‌ها تبدیل شد و به لغو این قانون زشت کمک کرد

پرونده

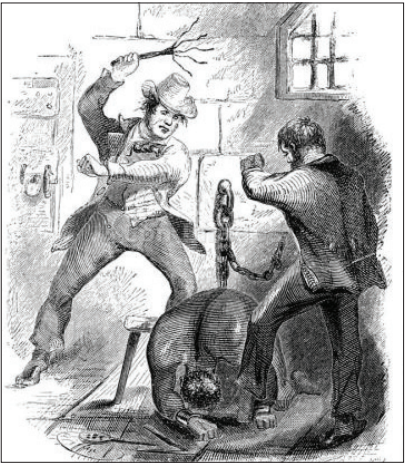
«گوردون» در مزرعه «جان» و «بریجیت لیون» در لوئیزیانا، از ایالت‌های جنوبی آمریکا، مشغول کار بود. کار البته عنوانی بود که ارباب‌ها به بیگاری کشیدن همراه با تحقیر و آزار زیر دستان‌شان اطلاق می‌کردند و گر نه برده‌هایی مثل گوردون می‌دانستند آن چه مجبور به انجامش هستند، فرسنگ‌ها از کار انسانی فاصله دارد. خب دانستن این موضوع چندان هم به کارشان نمی‌آمد چون چاره‌ای نداشتند جز تحمل؛ البته تا وقتی که گوردون از مزرعه لیون‌ها فرار کرد و عکس کمر برهنه مجروح از ضربات شلاقش، در مجله‌ای منتشر شد. این تصویر مثل یک اعلامیه صامت و بی‌کلام، در حکم سندی تکان‌دهنده از ظلم بی‌حدی که بر بردگان می‌رفت، پیش چشم هزاران نفر قرار گرفت و ادعاهای ثروتمندان جنوب آمریکا که بر برده‌داری را مسئله‌ای اقتصادی و نه نژادپرستانه جلوه می‌دادند، زیر سوال برد و سفیدپوستان شمال آمریکا را به ابراز مخالفت با برده‌داری واداشت و در نهایت در کنار زمینه‌های اجتماعی دیگر به الهای بردگی، کمک بزرگی کرد. آن هم در ایالات متحده در گیر جنگ داخلی که افکار عمومی، متوجه و نگران موضوعات دیگری بود. در پرونده امروز به بهانه بخش فیلم «رهایی از بردگی» که از عکس مذکور الهام گرفته است، نگاهی داریم به داستان زندگی گوردون و نقشی که در رهایی سایر بردگان ایفا کرد. رهایی از بردگی، محصول سال ۲۰۲۲، ساخته «آنتوان فوکو» با نقش آفرینی «ویل اسمیت»، نقطه غیر قابل دفاعی را در تاریخ زندگی بشری یادآوری می‌کند که تنها دو قرن از آن می‌گذرد.

تعقیب و گریز مرگبار برای فرار از جهنم

مروری بر زندگی «گوردون»، برده‌ای که با جسارتش به برده‌داری خاتمه داد

وقتی گوردون در مارس ۱۸۶۳ به ارتش «اتحادیه»، درگیر در نبرد «باتلر روز»، رسید، جهنم را پشت سر گذاشته بود. کیلومترها راه رفته بود، سگ‌های وحشی

دنبالش کرده بودند، ۱۰ روز با پای برهنه از میان رودها و زمین‌های سنگلاخ دویده بود. اما این ۱۰ روز مرگبار در مقایسه با مصیبتی که در تمام زندگی برده‌وارش از سر گذرانده بود، چندان قابل اعتنا نبود. سربازان ارتش اتحادیه، وقتی گوردون را با لباس‌های پاره و خیس از گل و عرق پیدا کردند، حیرت‌زده شدند در حالی که هنوز چیزی از شکنجه مرگباری که تحمل کرده بود، نمی‌دانستند. پزشک کمپ، وقتی گوردون را معاینه کرد، چشمش به کمر مجروح او افتاد و متوجه شد در مزرعه تا سرحد مرگ شلاق خورده است. گوردون برای پزشک تعریف کرد که ۱۰ روز پیش از مزرعه‌ای که در آن کار می‌کرده، فرار کرده است چون دیگر طاقتش به‌سر رسیده بود. ناظر مزرعه او را به‌طرز وحشیانه‌ای کتک زده بود. اگر چه بعد از آن، صاحب مزرعه، ناظر را اخراج کرده بود اما گوردون در دو ماهی که بر اثر زخم‌های شلاق در بستر افتاده بود، تصمیمش را گرفته بود؛ باید خودش را از

آن زندگی تحقیرآمیز نجات می‌داد. او سه برده دیگر در تاریکی شب فرار کردند. یکی از برده‌ها در طول راه به‌دست شکارچیان برده به قتل رسیده بود. برده‌های نجات‌یافته، به بدن‌شان پیامی می‌مالیدند تا از چنگ سگ‌های درنده برده‌گیران که در تعقیب آن‌ها بودند، جان سالم به‌در ببرند. بعد از روزها تعقیب و گریز، رسیدن به اردوگاه ارتش، برای بردگان فراری حکم بهشت موعود را داشت. بلافاصله در ارتش، نام‌نویسی کردند. سربازان سفیدپوستی که مسئول تحویل گرفتن گوردون بودند، از دیدن بدن زخمی او تعجب کردند اما معدود سیاه‌پوستان شاهد این صحنه، چندان توجه‌شان جلب‌نشد. کتک خوردن برای آن‌ها به‌طرز درناکی آشنا بود. گوردون، اولین برده‌ای نبود که آزار و تحقیر را تجربه کرده بود اما شمالی‌هایی که برده‌داری و وحشی‌گری اربابان را با چشم خودشان ندیده و صرفاً چیزهایی در باره‌اش شنیده بودند، حساسی شو‌کش شدند.

تاریخچه برده‌داری و ضد برده‌داری

شواهد برده‌داری کهن به ۱۱ هزار سال پیش برمی‌گردد اما از سال ۱۵۴۲ میلادی شرایط تغییر کرد

برده‌داری یک سیستم قانونی و به رسمیت شناخته شده بود که در آن انسان‌ها به شکل قانونی، ملک یا دارایی در نظر گرفته می‌شدند. برده‌داری قوانینی داشت و می‌شد برده‌ها را خریداری کرد یا فروخت و آن‌ها را مجبور به کار برای مالک‌شان بدون هیچ گونه حق انتخاب (به اجبار) یا پرداخت دستمزد کرد. در مستعمرات آمریکایی و دیگر نقاط، اغلب فرزندان یک مادر برده، به‌عنوان برده شناخته می‌شدند و به شکل برده به دنیا می‌آمدند. مدارک و شواهد برده‌داری کهن به پس از توسعه کشاورزی و در جریان انقلاب نوستگی در حدود ۱۱ هزار سال پیش می‌رسد. نخستین سند در باره برده‌داری را می‌توان به قانون حمورابی (۱۷۶۰ پیش از میلاد) منسوب کرد که در آن به گشایش یک مؤسسه در این باره اشاره می‌شود.

برده‌داری از غرب آسیا تا شرق آفریقا و اروپا

تجارت برده در جهان عرب به خصوص در غرب آسیا، شرق آفریقا و بخش‌های مشخصی از اروپا (مثل ایبری و جنوب ایتالیا) در دوره سلطه اعراب بر آن‌ها رایج بوده است. این تجارت بر بازارهای برده خاورمیانه، شمال آفریقا و شاخ آفریقا متمرکز بود. مردم مورد معامله به نژاد، قومیت یا مذهب خاصی منحصر نبودند.

انگاز جنبش ضد برده‌داری

با اعتراضات یک کشیش به نام «دومینیکنی بار تولومه» که از شیوه برخورد با بردگان در دنیای نو شو‌که شده بود، اسپانیا نخستین قانون الهای برده‌داری در مستعمرات را در سال ۱۵۴۲ به اجرا گذاشت. البته نظام برده‌داری تا قرن ۱۸ اعتراضات کمی را برانگیخته بود. در این قرن متفکران عصر روشنگری و معتقدان به فلسفه عقلانی از برده‌داری به دلیل نقض حقوق انسانی انتقادی کردند. سپس اعضای فرقه مذهبی کوپکو و دیگر مذاهب انجیلی هم برده‌داری را به عنوان عملی غیر مسیحی محکوم کردند. اگر چه احساسات ضد برده‌داری در اواخر قرن ۱۸ گسترش

رهایی از بردگی را ببینیم یا نه؟

«رهایی از بردگی» که بهانه نوشتن این پرونده شد، از آن فیلم‌هایی است که از پیش‌داستان قصه‌اش، صدمه‌ای به لذت تماشايش وارد نمی‌کند. شما حالا همه ماجرای گوردون را می‌دانید اما حتی اگر نمی‌دانستید هم پایان داستان برای آن‌ها قابل حدس بود و همان ابتدای فیلم، می‌توانستید پیش‌بینی کنید که گوردون، پیروز خواهد شد. این تقلا ی او برای رهایی است که فیلم را دیدنی می‌کند. پس اگر ژانر اکشن را می‌پسندید، از فیلم‌های مبتنی بر واقعیت خوش‌تان می‌آید و توقع ندارید که با فیلم‌نامه‌ای پیچیده و پر از ظرافت مواجه شوید، با خیال راحت بنشینید پای تماشای این فیلم و نگران این نباشید که این پرونده، قصه فیلم را لو داده است. اگر هم بابت تکراری بودن سوژه، مردرد هستند که برای دیدن «رهایی» وقت بگذارید یا نه، نظر «ویل اسمیت» که نقش گوردون را بازی کرده است، شاید کمک‌تان کند. او درباره نقشش می‌گوید: «در طول دوران

سخنرانی در صدمت با برده‌داری می‌شد. حالا دیگر همه‌جا حرف از این واقعیت تا آن زمان پنهان بود که آدم‌ها، دارایی کسی نیستند. البته مدافعان برده‌داری هم ساکت و بی‌گزار ننشستند. عکس گوردون را تقلبی خواندند و بحث‌های پرشوری درباره ضرورت اقتصادی برده‌داری پیش کشیدند اما احساسات ضد برده‌داری با چنان شدتی بالا گرفته بود که این دست‌وپاز در هاراه به جایی نمی‌برد.

کاری ام، فیلم‌های زیادی درباره برده‌داری به من پیشنهاد شد اما همه‌شان را رد می‌کردم. دوست نداشتم در این طور فیلم‌ها بازی کنم و به مخاطبان نشان دهم که چه بر سر سیاه‌پوستان آمده است. اما وقتی این عکس [گوردون] را دیدم، فهمیدم که فیلم درباره برده‌داری نیست بلکه درباره مفهوم آزادی است. این فیلم راجع به کارهایی است که انسان انجام می‌دهد تا به آزادی برسد. عکسی که از پشت یک فرد سیاه‌پوست گرفته شده، من را دگرگون کرد. با او همذات‌پنداری کردم، خودم را در قالب او دیدم و تصمیم گرفتم این حس و حال را با دیگران به اشتراک بگذارم. البته خیلی‌ها به دلیل حواشی پیش‌آمده در اسکار ۲۰۲۲ که مربوط به برخورد ویل اسمیت با مجری بود، دل‌خوشی از اسمیت و کارگردان فیلم، فوکو، ندارند و محصول کارشان را هم زیر سوال می‌دانند چون معتقدند دست‌اندرکاران فیلمی که آزادی و انسانیت را می‌ستاید، خودشان در عمل طور دیگری رفتار کرده‌اند.

منابع این پرونده: history.com, allthatsinteresting.com, دیجیاتو و ...